

УДК 332.122:338.45

**ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ПРОВЕДЕННЯ АНАЛІЗУ
РЕГІОНАЛЬНОГО ПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ****Шумська Г. М.****THEORETICAL AND METHODOLOGICAL ASPECTS
OF ANALYSIS OF REGIONAL INDUSTRIAL COMPLEX****Shumskaya A.**

У статті обґрунтовано, що всі регіони країни суттєво різняться за наявним промисловим потенціалом території та ефективністю його використання. Автором запропоновано проведення комплексного аналізу промислового комплексу регіону, що забезпечить прийняття рішень щодо можливих сценаріїв подальшого його функціонування і розвитку. Доведено, що забезпечення ефективного розвитку регіонів країни доцільно проводити шляхом орієнтації сучасних підприємств на інноваційний шлях розвитку. Автором удосконалено положення стратегічного управління розвитком промислового комплексу регіону, методологічними засадами якого є: орієнтація на інноваційний напрям розвитку промислового комплексу регіону, забезпечення його економічної безпеки та орієнтація на створення кластерних структур.

Ключові слова: *регіон, промисловий комплекс регіону, регіональна спеціалізація, органи публічної влади, регіональні кластери, інноваційний розвиток регіону, стратегічне управління розвитком промислового комплексу регіону*

Вступ. У сучасних умовах господарювання розвиток вітчизняного промислового комплексу залишається основою соціально-економічного розвитку країни. Разом з тим необхідність децентралізації державних функцій з управління соціально-економічним розвитком регіонів, у тому числі розвитком регіональних промислових комплексів, обґрунтовує доцільність проведення наукових досліджень з розробки стратегій промислового розвитку регіонів. Застосування оцінки промислових комплексів регіонів при цьому стає важливим інструментом стратегічного планування та управління розвитком промисловості регіонів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичним аспектам аналізу промислового комплексу регіону приділяли значну увагу такі вчені, як: О. Балацький [1], Н. Гавкалова [2], К. Давискіба [3], А. Жулавський, Є. Лапін [4], В. Захарченко [5], Л. Ковальська [6], С. Лукін [7], А. Тищенко [8], І. Ткаченко [9] та ін. Практично усі зазначені учені

під час аналізу промислового комплексу регіону в основному досліджують сформовану спеціалізацію регіону, однак це недостатньо для визначення можливих сценаріїв подальшого функціонування і розвитку промислового комплексу регіону. Сучасна методика аналізу використання та розвитку промислового комплексу регіону, яку застосовують регіональні органи публічної влади, не зовсім відповідає принципам системності, комплексності та потребам регіонального управління. Вона зводиться до аналізу основних показників розвитку промисловості (валовий регіональний продукт, обсяги реалізованої промислової продукції, обсяги капітальних інвестицій та ін.). У зв'язку з цим виникає необхідність проведення комплексного аналізу промислового комплексу регіону, що дозволить не тільки обґрунтувати напрями ефективної спеціалізації у розвитку регіонального господарського комплексу для подальшого формування інноваційних регіональних кластерів та інших інтеграційних об'єднань у регіоні, а й для реалізації найбільш важливих проектів регіонального розвитку.

Мета статті, з огляду на означене, полягає в дослідженні і розкритті особливостей теоретичних і методологічних аспектів аналізу регіонального промислового комплексу, а також його застосування як базису для стратегічного управління розвитком промислового комплексу регіону.

Виклад основного матеріалу дослідження. Успішність соціально-економічного розвитку регіонів України залежить, перш за все, від відновлення промислового потенціалу. Як наслідок, від розвитку галузей регіонального промислового комплексу залежить не тільки економічний стан регіону, створення належних умов для життя і праці його населення, а й отримання значного економічного ефекту за рахунок реалізації різних видів економічної діяльності і зовнішньоекономічних відносин відповідно до природно-економічних, історичних, соціальних, еколо-

гічних та інших умов регіону, його геополітичного положення.

Слід зазначити, що промисловий комплекс регіону є основою для задоволення потреб його населення, та його слід розглядати як складову частину системи господарства країни. Промисловий комплекс регіону характеризується певною структурою, яка розкриває найбільш істотні елементи, зв'язки і відносини системи, та виступає основою його функціонування. Структура цього комплексу розглядається у галузевому (покомпонентному), функціональному та територіальному аспектах. Саме розгляд структури комплексу, залежно від цих аспектів, дає можливість розкрити його внутрішню будову та роль у процесі розвитку виробництва на території регіону. Цим визначається «триєдиність» структури регіонального промислового комплексу як системи [10].

Кожен регіон у межах економічного простору країни має власну спеціалізацію, яка є концентрацією на його території конкретних видів виробництв, що задовольняють своєю продукцією не тільки власні потреби, але також і потреби інших регіонів країни. Галузі спеціалізації визначають місце регіону у територіальному розподілі праці.

Галузева структура включає підсистеми, а саме: галузі виробництва та соціальної сфери (промисловість, сільське господарство, транспорт, інфраструктуру, споживання), тобто має набір галузей (компонентів) як галузевий поділ праці. Між компонентами переважають зв'язки за сировиною і матеріалами, за продукцією, за послугами. Отже, галузева (покомпонентна) структура регіонального промислового комплексу є досить різноманітною. Він може мати різні ступені розвитку, спеціалізацію та поєднання виробництв.

Функціональна структура має три аспекти (функціонально-галузевий, функціонально-організаційний, функціонально-територіальний). У функціонально-галузевому аспекті до структури регіонального промислового комплексу включаються галузі і виробництва різного значення (головні, базисні, супутні, додаткові, допоміжні, обслуговуючі, місцеві). Так, головні (профілюючі) галузі зумовлюють економічний профіль регіону, спеціалізацію його господарства та виробляють продукцію як для внутрішніх потреб, так і для інших регіонів. Базисними галузями регіону є ті, у яких видобувається і виробляється сировина для подальшої переробки. Навколо головного виробничого процесу виникають супутні галузі, що раціонально використовують відходи виробництва, а їх продукція задовольняє місцеві потреби та вивозиться в інші регіони. Вивозиться також продукція додаткових галузей. Матеріали та вироби, що необхідні для виробництва певної продукції, постачають допоміжні галузі. Обслуговуючі галузі сприяють ефективному здійсненню усіх інших виробництв на території регіону. Завершують комплекс місцеві галузі, що виробляють продукцію для місцевого споживання. Вони виникають незалежно від спеціалізації регіону, хоча всі

інші галузі комплексу впливають на них через зростання населення та місцевого господарства [11].

Крім того, деякі автори [10; 12 та ін.] також виділяють суміжні і паралельні галузі. Взаємосуміжні галузі супроводжують одна одну при розміщенні, їх об'єднують тісні виробничі зв'язки, наприклад, металургія, коксохімія (пов'язані технологічно), гірничодобувна промисловість, легка (господарств із використання чоловічої і жіночої праці). Значення цієї групи галузей зростає з розвитком техніки і збільшенням масштабів концентрації, комбінування і кооперації виробництва. Паралельні галузі, тобто ті, що взаємно заміщуються, розвиваються відносно ізольовано на базі різних природних і економічних умов (ресурсів). Вони часто не мають між собою тісних виробничих зв'язків (наприклад, чорна металургія і сільське господарство), їх об'єднує сумісне освоєння загальних регіональних (міжгалузевих) ресурсів (трудових, мінеральних, водних тощо). Це означає те, що розвиток (розміщення) деяких галузей у даному регіоні обмежується або виключається можливостями розвитку інших, ефективніших виробництв. Проблема розміщення паралельних галузей, які можуть заміщати один одного, має об'єктивну основу для правильного вирішення тільки при державному регулюванні господарства, зокрема ринкового. Отже, характер поєднання галузей, ступінь їх взаємного тяжіння визначають істотні особливості регіонального промислового комплексу.

Слід зазначити, що особливо важливу роль у розвитку промислового комплексу регіону виконують головні галузі спеціалізації, оскільки вони забезпечують найбільший економічний ефект.

Функціонально-організаційний аспект є регулятором регіонального промислового комплексу і включає відомства, починаючи від загальнодержавних до місцевих, що пов'язані зв'язками управління.

Функціонально-територіальний аспект включає точки функціонування (пункти, підприємства, центри), що пов'язані виробничо-територіальними зв'язками. Територіальна структура регіонального промислового комплексу як підсистема включає територіальні об'єднання (територіальний поділ праці), зокрема економічні зони, ареали, вузли, центри тощо, які пов'язані виробничо-територіальними зв'язками, тобто зв'язками функціонування системи.

Територіальна структура регіонального промислового комплексу характеризується різними формами організації виробництва на території, що створилися на основі внутрішньотериторіальної диференціації природних умов і ресурсів, у результаті галузевого і територіального поділу праці, ринку попиту і пропозиції.

Слід зауважити, що спеціалізація регіонального промислового комплексу обумовлена, перш за все, можливостями ефективно виробляти масову продукцію, тобто таку продукцію, яка, будучи дешевою, мала б значну частку в загальнорегіональному балансі. Здешевлення продукції відбувається за рахунок використання сприятливих природно-економічних умов. Тому особливо важливим є врахування низки факторів, які впливають на формування і розвиток галузе-

вої спеціалізації у регіональних промислових комплексах в Україні. Це такі фактори, як [13]: суспільно-географічне положення території, соціально-демографічна ситуація, природно-ресурсний потенціал функціонування господарського комплексу регіону, екологічна ситуація, інтенсивність впровадження досягнень науково-технічного прогресу у виробничу і невиробничу сфери, суспільний поділ праці тощо.

Оскільки окремі регіони України суттєво різняться за наявним промисловим потенціалом території та ефективністю його використання, важливим напрямом дослідження розвитку окремих галузей промисловості на мезорівні є виявлення їх регіональних особливостей, зокрема, проведення ґрунтовного аналізу й оцінки промислового комплексу регіону.

Слід зауважити, що промисловий комплекс регіону може досліджуватися як підсистема промислового потенціалу країни або економічного потенціалу регіону, а також у розрізі потенціалів галузей промисловості, кластерів та елементів.

Темпи розвитку галузей промисловості дозволяють зробити висновки про ефективність функціонування сфери виробництва у конкретному регіоні та прогнозувати майбутні структурні пропорції. Динаміку структурних зрушень певній галузі у розрізі регіонів можна оцінити на основі коефіцієнта випередження (зростання). З його допомогою стає можливим проведення оцінки рівномірності зростання обсягів виробництва певних видів товарів за окремими регіонами України.

Коефіцієнт регіонального випередження (K_v) розраховується за наступною формулою:

$$K_v = \frac{T_i^{\text{сеп}}}{T_r^{\text{сеп}}} \times 100, \quad (1)$$

де $T_i^{\text{сеп}}$ – середній темп зростання обсягу виробництва галузі в i -му регіоні;

$T_r^{\text{сеп}}$ – середній темп зростання обсягу випуску промисловості в цілому.

Важливою особливістю розвитку будь-якої галузі промисловості України на сучасному етапі є наявність значних регіональних коливань у розміщенні, структурі та динаміці її виробництва. Специфічним проявом просторової організації виробництва є його регіональна спеціалізація, яка проявляється у переважному розвитку на території регіону тих галузей і виробництв, для яких існують найбільш сприятливі природні, економічні, соціальні передумови та ресурси території. Регіональна спеціалізація певної галузі промисловості в раціональних масштабах приводить до економії витрат суспільної праці, оскільки передбачає найефективніше використання природних умов і ресурсів, матеріально-технічного і трудового потенціалу території [14, с. 118–120].

Для визначення галузевих пріоритетів розвитку промислового комплексу регіону доцільно використовувати низку показників галузевої спеціалізації. Стати-

стичними показниками, що відображають конкурентну стійкість галузі у регіоні і потенціал її комплексотворення, є коефіцієнт локалізації даного виробництва на території регіону (коефіцієнт концентрації), коефіцієнт виробництва продукції на одного мешканця і коефіцієнт спеціалізації регіону у даній галузі [10; 15; 16, с. 106; 17].

Для виокремлення галузей промисловості, що є пріоритетними з точки зору забезпечення максимального задоволення потреб регіону при мінімальних витратах ресурсів, використовують застосувати коефіцієнт локалізації даного виробництва на території регіону (коефіцієнт концентрації) (K_l), який можна розрахувати за наступною формулою:

$$K_l = \frac{\frac{O_p}{P_p} \times 100}{\frac{O_k}{P_k} \times 100}, \quad (2)$$

де O_p – обсяг промислового виробництва за певною галуззю регіону, грн;

P_p – загальний обсяг промислового виробництва регіону, грн;

O_k – обсяг промислового виробництва за певною галуззю країни, грн;

P_k – загальний обсяг промислового виробництва країни, грн.

Отже, коефіцієнт локалізації даного виробництва на території регіону є відношенням питомої ваги даної галузі у структурі виробництва до питомої ваги тієї ж галузі в країні. Його розрахунок проводиться по валовій товарній продукції, основним промисловим фондам, чисельності промислово-виробничого персоналу, продуктивності праці, фондодідачі, обсягу інвестицій в основний капітал іноземних інвестицій, експорту та імпорту продукції.

Якщо $K_l = 1$, то це вказує на рівномірну концентрацію галузі у регіоні. Чим більше концентрація (або локалізація) даної галузі в регіоні, тим більше значення коефіцієнта.

Якщо $K_l > 1$, то локалізація галузі в регіоні перевищує середню частку цієї галузі у валовому випуску країни.

Коефіцієнт концентрації виробництва промислової продукції на одного мешканця (K_k) можна розрахувати як співвідношення частки галузі регіону у виробництві продукції відповідною галуззю у національних масштабах до частки населення регіону у загальній чисельності населення країни:

$$K_k = \frac{\frac{O_p}{H_p} \times 100}{\frac{O_k}{H_k} \times 100}, \quad (3)$$

де H_p – чисельність населення регіону, осіб;

H_k – чисельність населення країни, осіб.

Коефіцієнт спеціалізації регіону у даній галузі (K_c) визначається як відношення питомої ваги галузі регіону у виробництві продукції відповідною галуззю у національних масштабах і питомої ваги регіону у валовому внутрішньому продукті (ВВП) країни:

$$K_c = \frac{\frac{O_p}{O_k} \times 100}{\frac{P_p}{O_{\text{ВВП}}} \times 100}, \quad (4)$$

де $O_{\text{ВВП}}$ – загальний обсяг ВВП країни, грн.

Якщо розрахункові показники дорівнюють чи більше одиниці, то аналізовані галузі виступають як галузі ринкової спеціалізації і на їх основі можливо проводити комплексотворення. При формуванні комплексів та виборі найбільш пріоритетних видів діяльності (продукції) необхідно оцінити динаміку коефіцієнтів локалізації, оскільки збільшення значення показників свідчить про можливі подальші перспективи зростання, а зниження – про можливу необхідність розширення асортименту продукції, що випускається, проблеми відповідності сировинної зони чи необхідність модернізації виробництва.

Окрім зазначених вище показників, сучасна економічна наука пропонує значну кількість показників, які можуть застосовуватись для оцінки спеціалізації регіону у територіальному поділі праці. Серед них можна виділити такі: частка регіону у загальнодержавному виробництві даного виду продукції; питома вага галузі спеціалізації у промисловому комплексі регіону за вартістю основних засобів виробництва; питома вага галузі спеціалізації у промисловому комплексі регіону за обсягами інвестицій; питома вага вивезеної продукції в її загальному регіональному випуску тощо.

Однак важливо зазначити, що будь-який з показників, взятий окремо, недостатньо цілісно відображає сутність спеціалізації певної галузі у регіональному промисловому комплексі. Так, показник питомої ваги галузі спеціалізації у промисловому комплексі регіону значною мірою залежить від розвитку промислового потенціалу регіону в цілому, тому висока питома вага, наприклад, харчової промисловості у промисловому комплексі регіону, яка взята окремо, може бути ознакою як спеціалізації регіону, так і його відставання в промисловому розвитку [18, с. 118–120].

Отже, для аналізу й оцінки промислового комплексу регіону та виявлення особливостей його галузевих тенденцій є доцільним використання не окремо обраного показника (часткового), а системи показників, на основі яких може бути розрахований інтегральний показник. Важливою умовою відбору показників для розрахунку інтегрального індикатора є використання тих, які не суперечать один одному. Галузь може мати значну частку у промисловому комплексі регіону і незначну – у загальнодержавному виробництві продукції, або ж регіон може мати високу частку у загальнодержавному виробництві

продукції, але значно відставати за показником виробництва промислової продукції на одного мешканця чи виробництва на одиницю території від середньонаціонального рівня.

Серед інтегральних показників спеціалізації можна виділити індекс суміщених показників:

$$I_{\text{сп}} = \frac{I_{\text{тов}}}{I_{\text{нас}}}, \quad (5)$$

де $I_{\text{сп}}$ – індекс суміщених показників;

$I_{\text{тов}}$ – індекс товарності галузі у регіоні (співвідношення питомої ваги продукції, що вивозиться з регіону, у загальному обсязі виробництва її в регіоні до питомої ваги продукції, що вивозиться з усіх регіонів країни, у загальнодержавному обсязі виробництва);

$I_{\text{нас}}$ – індекс виробництва продукції в регіоні у середньому на одного мешканця (виробництво продукції в регіоні у середньому на одного мешканця до аналогічного показника по країні).

Узагальнюючий індекс спеціалізації розраховується за формулою:

$$I_{\text{спец}} = \frac{I_{\text{тер}}}{I_{\text{нас}}}, \quad (6)$$

де $I_{\text{спец}}$ – узагальнюючий індекс спеціалізації;

$I_{\text{тер}}$ – індекс виробництва у розрахунку на одиницю території (співвідношення виробництва продукції певної галузі у розрахунку на одиницю території в окремому регіоні і в країні в цілому).

Важливим узагальнюючим критеріальним показником регіонального розвитку окремої галузі регіонального промислового комплексу є узагальнюючий показник розвитку галузі, кількісна величина якого визначається за формулою:

$$I_{\text{уз}} = \frac{I_{\text{тер}} + I_{\text{нас}}}{2}, \quad (7)$$

де $I_{\text{уз}}$ – узагальнюючий показник регіонального розвитку даної галузі у господарського комплексу регіону.

Цей показник є легким для розрахунку і необхідним на початковій стадії дослідження або в комплексі із зазначеними вище показниками, оскільки кількісне співвідношення окремих, хоч і важливих показників, не дозволяє отримати достатньо обґрунтовану оцінку рівня розвитку певної галузі в регіоні, реальні розміри якого можуть бути визначені тільки з урахуванням всієї різноманітності передумов та чинників регіонального розвитку цієї галузі.

Узагальнюючий показник регіонального розвитку даної галузі у промисловому комплексі регіону враховує концентрацію підприємств окремої галузі щодо площі регіону і чисельності його населення, тобто фактично відображає територіальне зосередження і оцінку рівня насиченості внутрішньорегіонального ринку певними товарами (забезпеченості населення). Однак розрахований таким чином пока-

зник не відображає вагомість галузі у структурі регіонального промислового комплексу, який виступає як вища ступінь ієрархії виробничої системи території. Тому є доцільним, крім розглянутих вище індексів (за територією та населенням), увести додатковий індекс, який являє собою різновид коефіцієнта спеціалізації і буде характеризувати потенціал комплексотворення окремих видів виробництва продукції у межах регіону.

Інтегральний індекс спеціалізації виробництва на певному виді продукції у тому чи іншому регіоні необхідно розраховувати як середнє від індексів локалізації (виробництво продукції на одиницю площі території у регіоні до аналогічного показника по країні), індексу виробництва продукції в регіоні у середньому на одного мешканця та індексу спеціалізації за валовим регіональним продуктом. У свою чергу індекс спеціалізації за валовим регіональним продуктом розраховується як співвідношення частки галузі спеціалізації в промисловому комплексі регіону (валовий регіональний продукт) до відповідного загальнодержавного показника:

$$I_{\text{Інт}} = \frac{I_{\text{тер}} + I_{\text{нас}} + I_{\text{ВРП}}}{3}, \quad (8)$$

де $I_{\text{Інт}}$ – інтегральний індекс спеціалізації виробництва на певному виді продукції у регіоні;

$I_{\text{ВРП}}$ – індекс виробництва продукції у розрахунку на частку валового регіонального продукту (ВРП).

Узагальнення показників галузевої спеціалізації регіону дозволить проводити ґрунтовний галузевий аналіз регіонального промислового комплексу, що, у свою чергу, забезпечить прийняття обґрунтованих рішень щодо можливих сценаріїв його подальшого функціонування і розвитку, а також реалізацію важливих проєктів регіонального розвитку.

Досвід розвинених країн свідчить, що особливо ефективними для впровадження інноваційних технологій в економіку регіону і розвитку регіонального промислового комплексу в цілому є програми створення регіональних кластерів. Їх створення спрямоване не тільки на ефективний перерозподіл доданої вартості та комплексне використання промислового потенціалу регіону, але й на активізацію регіональних інноваційних процесів та підвищення ефективності управління модернізацією регіону. Тобто виділення регіональних кластерів має відбуватися за логікою інноваційного розвитку продуктивних сил регіону, їх перегруповання у відповідності до стратегічних напрямів розвитку регіонального промислового комплексу.

Отже, характер поєднання галузей у промислових комплексах регіонів України, ступінь їх взаємного тяжіння визначають істотні особливості цих регіональних промислових комплексів. Галузеві тенденції розвитку промислових комплексів регіонів в Україні обумовлені, по-перше, природно-економічними, суспільно-історичними та іншими передумовами, а, по-друге, суспільним поділом праці і ступенем впровадження досягнень науково-технічного прогресу у

сфери матеріального і нематеріального виробництва. Використання показників галузевої спеціалізації регіону дозволить проводити галузевий аналіз регіонального промислового комплексу, що, у свою чергу, забезпечить прийняття обґрунтованих рішень щодо можливих сценаріїв подальшого функціонування і розвитку господарського комплексу певного регіону. Методологічною основою стратегічного управління розвитком промислового комплексу регіону має стати, по-перше, орієнтація на інноваційний напрям розвитку промислового комплексу регіону як ідеології його розвитку, по-друге, забезпечення економічної безпеки розвитку господарства регіону як способу забезпечення розвитку, по-третє, орієнтація на створення кластерних форм інтеграції зусиль підприємств як організаційної форми їх розвитку, по-четверте, забезпечення підтримки розвитку підприємництва як рушійної сили регіонального розвитку. Зазначене вище може стати основним напрямом реорганізації і вдосконалення системи управління економічним розвитком промислового комплексу регіону відповідно до ринкових умов господарювання, в умовах глобалізації економічних відносин.

Висновки. Таким чином, обґрунтовано, що всі регіони України суттєво різняться за наявним промисловим потенціалом території та ефективністю його використання, у зв'язку з чим запропоновано проведення комплексного аналізу й оцінки промислового потенціалу регіону, ґрунтуючись на дослідженні розвитку окремих галузей промисловості, визначенні їх регіональних тенденцій розвитку, а також регіональної спеціалізації (розрахунок узагальнюючого показника розвитку галузі, системи часткових показників тощо). Узагальнення показників галузевої спеціалізації регіону дозволить проводити ґрунтовний галузевий аналіз регіонального промислового комплексу, що, у свою чергу, забезпечить прийняття обґрунтованих рішень щодо можливих сценаріїв його подальшого функціонування і розвитку, а також забезпечить реалізацію значущих соціально-економічних проєктів регіонального розвитку. У науковому дослідженні також доведено, що забезпечення ефективного соціально-економічного розвитку регіонів країни доцільно здійснювати шляхом трансформації звичайних підприємств на інноваційні, адже лише через інноваційну діяльність та швидку орієнтацію у мінливому конкурентному середовищі можливо вижити сучасній економіці України. Автором статті удосконалено положення стратегічного управління розвитком господарського комплексу регіону, методологічними засадами якого є: орієнтація на інноваційний напрям розвитку господарського комплексу регіону як ідеології його розвитку, забезпечення економічної безпеки розвитку господарства регіону як способу забезпечення розвитку, орієнтація на створення кластерних форм інтеграції зусиль підприємств як організаційної форми їх розвитку, забезпечення підтримки розвитку підприємництва як рушійної сили регіонального розвитку.

Література

1. Балацкий О. Ф. Прогнозирование социально-экономического потенциала территории: методические подходы / О. Ф. Балацкий, А. М. Телиженко // Вісник СумДУ. Серія «Економіка». – 2008. – Т. 2. – № 2. – С. 5 – 14.
2. Забезпечення регіонального розвитку екологічного суспільства засобом створення системного базису синтезованого капіталу : монографія / Н. Л. Гавкалова, Г. М. Шумська, Т. А. Власенко та ін.; за заг. ред. докт. екон. наук, професора Гавкалової Н. Л. – Х. : Вид. ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2015. – 305 с.
3. Давыскиба Е. В. Экономический потенциал региона и его эффективное использование в условиях рыночной трансформации : дис. канд. экон. наук : 08.10.01 / Давыскиба Екатерина Владимировна. – Х., 2005. – 214 с.
4. Жулавський А. Ю. Систематизація і класифікація показників управління виробничим потенціалом регіону / А. Ю. Жулавський, Є. В. Лапін // Вісник СумДУ. Серія «Економіка». – 2008. – № 2. – Т. 2. – С. 15–23.
5. Захарченко В. І. Промисловий трансформаційний потенціал регіонів України / В. І. Захарченко // Економіка промисловості. – 2007. – № 1. – С. 39 – 49.
6. Ковальська Л. Л. Оцінка виробничого потенціалу регіону та удосконалення механізму його нарощення : дис. канд. екон. наук : 08.10.01 / Ковальська Любов Леонідівна. – Л., 2003. – 210 с.
7. Лукін С. О. Економічний потенціал регіону та регулювання його розвитку (в умовах ринкових перетворень) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.10.01 «Розміщення продуктивних сил та економіка регіону» / С. О. Лукін. – Л., 2001. – 20 с.
8. Экономический потенциал региона : анализ, оценка, диагностика : монография / А. Н. Тищенко, Н. А. Князин, А. И. Кубах, Е. В. Давыскиба. – Х. : ИД «ИНЖЭК», 2005. – 176 с.
9. Ткаченко И. Н. Модель интегрированной оценки потенциала отраслевого комплекса региона / И. Н. Ткаченко, Е. Н. Стариков // Известия ИГЭА. – 2008. – № 2 (58). – С. 45 – 48.
10. Мартинюк І. Показники регіональної галузевої спеціалізації / І. Мартинюк [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/2017_3_2/5_5.pdf
11. Жупанський Я. Особливості структури територіальних угруповань основних виробництв і місцевих підприємств / Я. Жупанський, І. Вах [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/Nzvdpu_geogr/2017_03.pdf
12. Шадуро-Никипорець Н. Актуалізація класифікації міжгалузевих комплексів в регіональних економічних дослідженнях / Н. Шадуро-Никипорець [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vcndtu/2017_12/21.htm
13. Баранова Л. Методичні підходи до оцінки господарського комплексу регіону / Л. Баранова [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Pbgo/2017_02/Baranova.pdf
14. Симоненко В. К. Регіональна політика: системний підхід / В. К. Симоненко // Економіка України. – 2014. – № 6. – С. 31–37.
15. Артеменко В. Напрями створення інформаційно-аналітичної системи моніторингу соціально-економічних показників розвитку регіонів України / В. Артеменко, О. Зачко // Регіональна економіка. – 2014. – № 4. – С. 69 – 73.
16. Організаційно-економічний механізм розвитку регіону: трансформаційні процеси та їх інституційне забезпечення : моногр. / кол. авт.; за ред. д.е.н., проф. А. Ф. Мельник. – Тернопіль : Екон. думка, 2003. – 608 с.
17. Ярема І. Потенціал кластеризації регіону: сутність і методика оцінювання / І. Ярема, А. Босак [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/natural/Vnulp/Menagement/2015_635/32.pdf
18. Сичевський М. П. Організаційно-економічний механізм розвитку харчової промисловості України : теорія, методологія, практика : дис. на здобуття наукового ступеня доктора екон. наук : 08.07.01 / М. П. Сичевський. – К., 2005. – 468 с.

References

1. Balatskiy O. F. Prognozirovaniye sotsial'no-ekonomicheskogo potentsiala territorii: metodicheskiye podkhody / O. F. Balatskiy, A. M. Telizhenko // Visnik SumDU. Seriya «Yekonomika». – 2008. – Т. 2. – № 2. – С. 5 – 14.
2. Zabezpechennya regional'nogo rozvitku yekologichnogo suspil'stva zasobom stvorenniya sistemnogo bazisu sintezovanogo kapitalu : monografiya / N. L. Gavkalova, G. M. Shums'ka, T. A. Vlasenko ta in.; za zag. red. dokt. yekon. nauk, profesora Gavkalovoi N. L. – KH. : Vid. KHNEU im. S. Kuznetsy, 2015. – 305 s.
3. Davyskiba Ye. V. Ekonomicheskii potentsial regiona i yego effektivnoye ispol'zovaniye v usloviyakh rynochnoy transformatsii : dis. kand. ekon. nauk : 08.10.01 / Davyskiba Yekaterina Vladimirovna. – KH., 2005. – 214 s.
4. Zhulavs'kiy A. YU. Sistematzatsiya i klasifikatsiya pokaznikov upravlinnya virobnichim potentsialom regionu / A. YU. Zhulavs'kiy, E. V. Lapin // Visnik SumDU. Seriya «Yekonomika». – 2008. – № 2. – Т. 2. – С. 15–23.
5. Zakharchenko V. I. Promisloviy transformatsiyniy potentsial regioniv Ukraïni / V. I. Zakharchenko // Yekonomika promislovosti. – 2007. – № 1. – С. 39 – 49.
6. Koval's'ka L. L. Otsinka virobnichogo potentsialu regionu ta udoskonalennya mekhanizmu yogo naroshchennya : dis. kand. yekon. nauk : 08.10.01 / Koval's'ka Lyubov Leonidivna. – L., 2003. – 210 s.
7. Lukin S. O. Yekonomichniy potentsial regionu ta reguluyvannya yogo rozvitku (v umovakh rinkovikh peretvoren') : avtoref. dis. na zdobuttya nauk. stupenya kand. yekon. nauk : spets. 08.10.01 «Rozmishchennya produktivnikh sil ta yekonomika regionu» / S. O. Lukin. – L., 2001. – 20 s.
8. Ekonomicheskii potentsial regiona : analiz, otsenka, diagnostika : monografiya / A. N. Tishchenko, N. A. Knyazin, A. I. Kubakh, Ye. V. Davyskiba. – KH. : ID «INZHEK», 2005. – 176 s.
9. Tkachenko I. N. Model' integrirovannoy otsenki potentsiala otraslevogo kompleksa regiona / I. N. Tkachenko, Ye. N. Starikov // Izvestiya IGEA. – 2008. – № 2 (58). – С. 45 – 48.
10. Martinyuk I. Pokazniki regional'noi galuzevoi spetsializatsii / I. Martinyuk [Yelektronniy resurs]. –

- Rezhim dostupu :
http://www.nbu.gov.ua/portal/2017_3_2/5_5.pdf
11. Zhupans'kiy YA. Osoblivosti strukturi teritorial'nikh ugrupovan' osnovnikh virobilstv i mistsevikh poednan' / YA. Zhupans'kiy, I. Vakh [Yelektronniy resurs]. – Rezhim dostupu : http://www.nbu.gov.ua/Nzvdpu_geogr/2017_03.pdf
  12. Shadura-Nikiporets' N. Aktualizatsiya klasifikatsii mizhgaluzevikh kompleksiv v regional'nikh yekonomichnikh doslidzhennyakh / N. Shadura-Nikiporets' [Yelektronniy resurs]. – Rezhim dostupu : http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vcndtu/2017_12/21.htm
  13. Baranova L. Metodichni pidkhodi do otsinki gospodars'kogo kompleksu regionu / L. Baranova [Yelektronniy resurs]. – Rezhim dostupu : http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Pbgo/2017_02/Baranova.pdf
  14. Simonenko V. K. Regional'na politika: sistemniy pidkhid / V. K. Simonenko // Yekonomika Ukraini. – 2014. – № 6. – S. 31–37.
  15. Artemenko V. Napryami stvorenniya informatsiyno-analitichnoi sistemi monitoringu sotsial'no-yekonomichnikh pokaznikiv rozvitku regioniv Ukraini / V. Artemenko, O. Zachko // Regional'na yekonomika. – 2014. – № 4. – S. 69 – 73.
  16. Organizatsiyno-yekonomichniy mekhanizm rozvitku regionu: transformatsiyni protsesi ta ikh institutsiynе zabezpechennya : monogr. / kol. avt.; za red. d.ye.n., prof. A. F. Mel'nik. – Ternopil' : Yekon. dumka, 2003. – 608 s.
  17. Yarema I. Potentsial klasterizatsii regionu: sutnist' i metodika otsinyuvannya / I. Yarema, A. Bosak [Yelektronniy resurs]. – Rezhim dostupu : http://www.nbu.gov.ua/portal/natural/Vnulp/Menegmen/2015_635/32.pdf
  18. Sichevs'kiy M. P. Organizatsiyno-yekonomichniy mekhanizm rozvitku kharchovoї promislivosti Ukraini : teoriya, metodologiya, praktika : dis. na zdobuttya naukovoogo stupenya doktora yekon. nauk: 08.07.01 / M. P. Sichevs'kiy: – K., 2005. – 468 s.

Шумская А. Н. Теоретико-методологические аспекты проведения анализа регионального промышленного комплекса

В статье обосновано, что все регионы страны существенно отличаются по имеющемуся промышленному потенциалу территории и эффективности его использования. Автором предложено проведение комплексного анализа промышленного комплекса региона, которое обеспечит принятие решений по возможным сценариям дальнейшего его функционирования и развития. Доказано,

что обеспечение эффективного развития регионов страны целесообразно проводить путем ориентации современных предприятий на инновационный путь развития. Автором усовершенствованы положения стратегического управления развитием промышленного комплекса региона, методологическими основами которого являются: ориентация на инновационное направление развития промышленного комплекса региона, обеспечение его экономической безопасности и ориентация на создание кластерных структур.

Ключевые слова: регион, промышленный комплекс региона, региональная специализация, органы публичной власти, региональные кластеры, инновационное развитие региона, стратегическое управление развитием промышленного комплекса региона

Shumskaya A. Theoretical and methodological aspects of analysis of regional industrial complex

The article proposes comprehensive analysis and evaluation of the industrial complex of region, based on the study of its individual branches development, their development trends, as well as regional specialization. This will allow to perform sectoral analysis of the regional industrial complex and will provide decision-making for possible scenarios of its further operation and development. It is proved that ensuring the effective development of country regions should be carried out by orienting modern enterprises into an innovative way of development. In connection with this, the author has improved the situation of strategic management of the development of the economic complex of region, the methodological principles of which are: orientation towards the innovative direction of development of the industrial complex of the region, ensuring its economic security and orientation towards the creation of cluster structures.

Key words: region, regional industrial complex, regional specialization, public authorities, regional clusters, innovative development of the region, strategic management of the development of the industrial complex of the region

Шумська Ганна Миколаївна – к.е.н., доцент, доцент кафедри державного управління, публічного адміністрування та регіональної економіки Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця, e-mail: shumskaya.an@gmail.com

Рецензент: д.е.н., доц. **Овчаренко Є. І.**

Стаття подана 25.05.2017.